

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ ДАВЛАТ
ТИЛИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДЕПАРТАМЕНТИ**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШ ВАЗИРЛИГИ

**АЛИШЕР НАВОИЙ НОМИДАГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЎЗБЕК ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ УНИВЕРСИТЕТИ**

**“ЎЗБЕК МИЛЛИЙ ВА ТАЪЛИМИЙ
КОРПУСЛАРИНИ ЯРАТИШНИНГ НАЗАРИЙ
ВА АМАЛИЙ МАСАЛАЛАРИ”**

**мавзусидаги
халқаро илмий-амалий конференция
материаллари
(2021 йил 7 май)**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИ ҲУЗУРИДАГИ ДАВЛАТ
ТИЛИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ДЕПАРТАМЕНТИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНИШ ВАЗИРЛИГИ

АЛИШЕР НАВОЙ НОМИДАГИ
ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЎЗБЕК ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ УНИВЕРСИТЕТИ

**“ЎЗБЕК МИЛЛИЙ ВА ТАЪЛИМИЙ
КОРПУСЛАРИНИ ЯРАТИШНИНГ НАЗАРИЙ
ҲАМДА АМАЛИЙ МАСАЛАЛАРИ”**

**мавзусидаги
халқаро илмий-амалий конференция
материаллари
(2021 йил 7 май)**

UO‘K: 004.8+81’33
KVK: 81.1

Ўзбек миллий ва таълимий корпусларини яратишнинг назарий ва амалий масалалари /
Халқаро илмий-амалий конференция материаллари. 2021 йил 7 май. Электрон нашр / ebook. –
Тошкент: ТошДЎТАУ, 2021. – 330 б.

Ушбу тўпламдан Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти
университетида бажарилиши 2020-2021 йилларга мўлжалланган АМ-FZ-201908172 рақамли
“Ўзбек тили таълимий корпусини яратиш” мавзусидаги амалий лойиҳа доирасида ташкил этилган
“Ўзбек миллий ва таълимий корпусларини яратишнинг назарий ҳамда амалий масалалари”
мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция материаллари жой олган.

Масъул муҳаррир:

Б.Р.Менглиев, Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети профессори, филология
фанлари доктори

Тақризчилар:

Ш.Х.Шаҳобиддинова, Андижон давлат университети профессори, филология фанлари доктори
Ж.Ш.Жумабаева, Ўзбекистон Миллий университети профессори, филология фанлари доктори

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчилар:

Ш.М.Хамроева, Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети докторанти, филология
фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Ш.К.Гулямова, Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети докторанти, филология
фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТА

Тошқулов Абдуқодир Ҳамидович (Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги)
Абдурахмонов Иброҳим Юлчиевич (Инновацион ривожланиш вазирлиги)
Шерматов Шерзод Хотамович (Халқ таълими вазирлиги)
Сирожиiddинов Шўҳрат Самариддинович (Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети)
Қирғизбоев Абдуғаффор Каримжонович (ЎзР Вазирлар Маҳкамасининг Маънавият ва давлат тилини ривожлантириш масалалари департаменти)
Султонов Исажон Абдураимович (Инновацион ривожланиш вазирлиги)
Сатторов Шўҳрат Шавкатович (Республика таълим маркази)
Мамараимова Насиба Ядгаровна (Халқ таълими вазирлиги)
Жамолiddинова Одинахон Рустамовна (Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги)
Менглиев Бахтиёр Ражабович (Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети)
Раупова Лайло Рахимовна (Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети)
Шахабиддинова Шоҳида Ҳашимовна (Андижон давлат университети)
Абдирашидов Зайнабидин Шарабидинович (Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети)
Элов Ботир Болтаевич (Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети)
Ҳамроев Ғофир Ҳасанович (ЎзР Вазирлар Маҳкамасининг Маънавият ва давлат тилини ривожлантириш масалалари департаменти)
Жўрақўзиев Нодир Имомқўзиевич (Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети)
Ҳамроева Шаҳло Мирджоновна (Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети)
Абжалова Манзура Абдурешетовна (Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети)
Гулямова Шахноза Кахрамоновна (Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети)

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Менглиев Бахтиёр Ражабович
Раупова Лайло Рахимовна
Шахабиддинова Шоҳида Ҳашимовна
Ҳамроева Шаҳло Мирджоновна
Абжалова Манзура Абдурешетовна
Гулямова Шахноза Кахрамоновна
Абдурахманова Нилуфар Зайнобиддин қизи

СЎЗ БОШИ

Ассалому алайкум, ҳурматли устозлар, компьютер лингвистлари ва корпус лингвистикаси соҳасида фаолият юритаётган тадқиқотчилар!

Маълумки, азалдан миллий тил кадри, давлат тили равнақи, уни жаҳон тиллари қаторида истеъмолда бўлишини таъминлаш масалалари кўриб келинмоқда. Кейинги йилларда бу сиёсат даражасига кўтарилиши тилимизга давлат миқёсида эътиборнинг нечоғли юксак эканлигидан далолат беради.

Республикамиз Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2020 йил 20 октябрдаги “Мамлакатимизда ўзбек тилини янада ривожлантириш ва тил сиёсатини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони билан тасдиқланган “2020-2030 йилларда ўзбек тилини ривожлантириш ва тил сиёсатини такомиллаштириш Концепцияси”да белгиланган давлат тилининг замонавий ахборот технологиялари ва коммуникацияларига фаол интеграциялашувини таъминлаш устувор йўналишидаги ўзбек тилига оид барча илмий, назарий ва амалий маълумотларни ўзида жамлаган электрон кўринишдаги ўзбек тили миллий корпусини яратиш ва ўзбек тилини Интернет жаҳон ахборот тармоғида оммалаштириш, унда муносиб ўрин эгаллашини таъминлаш вазифаларининг кўрсатиб берилиши сиз азиз мутахассисларга катта масъулият бўлди. Шу ўринда фахр ила таъкидлаш жоизки, ўзбек тили таълимий корпуси, айниқса, ўзбек тили Миллий корпусининг айнан ўзбек тили ва адабиёти даргоҳида яратилиши бошқа тур тил корпуслари муштараклигини таъминлаш, бу борада фаолият юритаётган мутахассисларни жишлаштиришга замин яратади.

Айнан шу мақсадда ташкил этилган “Ўзбек миллий ва таълимий корпусларини яратишнинг назарий ҳамда амалий масалалари” мавзусидаги мазкур халқаро илмий-амалий конференция давомида юқорида тилга олинган масалалар ечимларининг топилиши, уларнинг бажарилишида муҳокама даврасига айланиши, миллий тилимизни рақамли технология орқали ривожлантиришга шайланган тадқиқотчилар учун тажриба олиш, малакаларини ошириш майдонига айланиши муқаррар ва бу келажакда кўплаб ўзбек тилининг фаол қўлланилишига омил бўлувчи компьютер дастурларининг яратилишига замин бўлади.

Кўп йиллик талаб ва эҳтиёж асосида, она тилимизни авайлаб-асраш, бойитиш, ундан амалий фойдаланиш самарадорлигини ошириш йўлида сизларга шижоат, ташаббускорлик, уммондан ҳам қамрови кенг илм ҳамроҳ бўлсин.

**Сирожиддинов Шўҳрат Самариддинович,
Алишер Навоий номидаги
Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети ректори,
филология фанлари доктори, профессор**

ONA TILI TA'LIMIDA O'ZBEK TILINING MILLIY KORPUSIGA EHTIYOJ SEZILMOQDA

THE UZBEK NATIONAL CORPUS IS NEEDED FOR TEACHING THE NATIVE LANGUAGE

Dilorom Yuldasheva*
Dildora Yusupova*

Annotatsiya: Kelajak avlodni ma'naviy barkamol, hozirjavob, mustaqil fikrli, izlanuvchan, umummilliy va umumbashariy qadriyatlarga sodiq qilib tarbiyalash talabi ona tili ta'limi vositalarining zamonaviy ko'rinishlariga bo'lgan ehtiyojni oshirmoqda. Shu sababli bugungi kunda ona tili ta'limining elektron vositalari (masalan, elektron o'quv lug'atlari, elektron ma'lumotnoma, elektron qomus va b.) tarmog'ini amaliy asosda yaratish va rivojlantirish, o'quv lug'atlarining foydalanishda qulay variantlarini tuzish va ulardan internet tizimida erkin foydalanish imkonini yaratish juda muhim. Ona tili ta'limining mazkur ehtiyojini qondira oladigan asosiy manba o'zbek tilining milliy korpusi ekanligiga shubha yo'q.

Kalit so'zlar: ona tili ta'limi, talab va ehtiyoj, elektron resurslar, o'zbek tilining milliy korpusi

Annotation: The need to teach the next generation to be spiritually mature, responsive, independent, curious, committed to national and universal values, increases the need for modern forms of education in their native language. Therefore, today the creation and development of a network of electronic means of teaching the native language (for example, electronic textbooks, electronic reference books, electronic encyclopedias, etc.) On a practical basis of convenient educational dictionaries, it is very important to create options and make them available on the Internet. There is no doubt that the main source that can satisfy this need for teaching in the native language is the national corpus of the Uzbek language.

Keywords: education in the native language, demand and need, electronic resources, the national corpus of the Uzbek language

O'zbekiston ayni paytda o'z taraqqiyotining yangi bosqichi – milliy yuksalish davriga kirdi. Mamlakatimizning bugungi mavqeyi, jahon hamjamiyatida tutgan o'rnini, qolaversa, globalizm fenomeni bilan bog'liq turli omillar davlat tili va uning ta'limi masalasiga jiddiyroq yondashuvni kun tartibiga qo'ydi. Zero, “bugungi globallashtirish davrida har bir xalq, har qaysi mustaqil davlat o'z milliy manfaatini ta'minlash, bu borada avvalo o'z madaniyatini, azaliy qadriyatlarini, ona tilini asrab-avaylash va rivojlantirish masalasiga ustuvor ahamiyat qaratishi tabiiydir” [Mirziyoyev, 2019: 3].

Zero, ona tili ta'limida mustaqillik mafkurasiga hamohang yangi maqsad – o'quvchilarning ijodiy, mantiqiy, obrazli va assotsiativ tafakkur qilish, tafakkur mahsulini og'zaki va yozma shakllarda nutq sharoitiga mos ravishda to'g'ri va ravon ifodalash kompetensiyalarini rivojlantirish, mustaqil va ijodiy fikrlay oladigan, o'zgaralar fikrini anglaydigan, muloqot va nutq madaniyati rivojlangan shaxsni kamol toptirish – ijtimoiy buyurtma sifatida belgilandi. Zotan, “... davlat tili masalasi milliy g'oyamizning asosiy tamoyillaridan biri bo'lishi zarur. Yosh avlod qalbiga ona tilimizni bolalikdan singdirish maqsadida ta'limning barcha bosqichlarida o'zbek tilini zamonaviy va innovatsion texnologiyalar asosida mukammal o'rgatishga alohida e'tibor qaratishimiz lozim. Toki bolalarimiz o'zbek tilida ravon o'qiydigan, ravon yozadigan va teran fikrlaydigan insonlar bo'lib yetishsin” [Mirziyoyev, 2019: 1].

Bugunning yoshlari katta avlod singari jild-jild kitoblarni (mashaqqat bo'lsa-da) “kerakli toshning og'iri yo'q” deb ko'tarib yurmaydi; kitoblarning, lug'at-u qomuslarning qog'oz variantlariga ko'milib kun bo'yi ishlab o'tirishga toqat qilishlari ham qiyin. Bugungi yoshlar davr kabi shiddatkor, vaqt kabi tezlikni yoqtirishi hech birimizga sir emas. Demak, bugunning yoshlariga eskicha metodlarda, an'anaviy ta'lim vositalari yordamida dars berishning imkoni soat sayin, daqiqalar sayin qisqarib bormoqda. Shunday ekan, bugun tilshunos olimlarimiz ham, tadrishi-yu omilkor o'qituvchilarimiz, to'g'rirog'i, sohaning barcha jonkuyarlari kompyuter ilmi bilimdonlari (informatiklar) bilan jips birlashishlari, butun diqqat-

* Dilorom Yuldasheva, Buxoro davlat universiteti professori.

* Dildora Yusupova, Buxoro davlat universiteti doktoranti. diloromxon.68@mail.ru

e'tiborni o'zbek xalqi (ayniqsa, maktab, litsey, kasb-hunar kollejlari o'quvchilari, oliy va undan keyingi ta'lim talabalari, ilmiy izlanuvchilar, soha mutaxassislari) ehtiyojmand bo'lgan lingvistik resurslarning elektron shakllarini yaratishga qaratishlari zarur.

Internet sahifalarida hozirgacha yaratilgan – o'zbek tilida mavjud lug'atlar matnining elektronlashtirilgan shakllari mavjudligini kuzatamiz. Ammo mazkur lug'atlardan zarur paytda, masalan, ona tili mashg'ulotlarida tez va qulay foydalanish imkoniyati juda cheklangan. Masalan, buni quyidagi o'rinlarda kuzatish mumkin:

- birgina lug'aviy birlikning asosiy xususiyatlarini aniqlash uchun kamida 6-7ta lug'at (masalan, izohli lug'at, sinonimlar lug'ati, antonimlar lug'ati, graduonimlar lug'ati, omonimlar lug'ati, paronimlar lug'ati, morfem lug'at va h.) sahifalarini ochib ko'rishga to'g'ri keladi (Aytaylik, birgina *xalos* so'zining leksik ma'nosi-yu grammatik xususiyatlarini aniqlamoqchi bo'lsak, maktabda ona tili mashg'uloti uchun ajratilgan 45 daqiqaning kamida 15-20 daqiqasini sarflashimizga to'g'ri keladi. Tabiiyki, bu noqulaylikdan maktabning eng omilkor o'qituvchisi ham qochadi);

- o'zbek tilida yaratilgan lug'atlarining 80 foizida kerakli ma'lumotni ko'chirib olish imkoniyati yo'q (Demak, ko'rish bor-u "yeyish" yo'q. Lug'atdagi zarur ma'lumotni o'quvchi hamisha qo'l mehnati bilan amalga oshirishi darslardagi vaqt tejamlorligiga putur yetkazadi, odatda);

- o'zbek tilidagi mavjud lug'atlarning yaratilishida ham aniq tizim yo'q (Ba'zi lug'atlar "so'zdan tushunchaga" tamoyiliga bo'ysunsa, boshqasi, aksincha, "tushunchadan so'zga" qarab yunaladi. Demak, universal lingvistik lug'atlardan maktab o'quvchisi erkin va to'laqonli foydalana olmaydi. Bu esa ta'limda o'zbek o'quv lug'atchiligiga kuchli ehtiyoj mavjudligini ko'rsatadi);

- Lingvistik lug'at maqolalarida illyustrativ misollar miqdori nihoyatda chegaralangan (o'quvchi ularga uzog'i bilan bir-ikki marta murojaat eta oladi, xolos);

- o'zbek lug'atchiligida nafaqat maktab o'quvchisi, balki tilimizni o'rganuvchilar yoki undan foydalanuvchilar uchun ham zaruriy lug'atlarning barchasi (qog'oz shaklda ham) mavjud emas (masalan, uyadosh so'zlar lug'ati, partonimlar lug'ati va b.).

Bu kabi noqulayliklar anchagina. Demak, o'zbek leksikografiyasida ham yetarlicha muammolar mavjudki, bu muammolarni tezroq bartaraf etish cheki bugungi kun leksikograflarining zimmasiga tushmoqda desak, adashmagan bo'lamiz.

Zero, milliy istiqloлга erishganimizdan buyon o'zbek ziyolilarining oldida ikkita hal etilishi kechiktirib bo'lmaydigan vazifa turibdi:

birinchisi, mustaqillik uzgan yetmish yillik istibdod zanjirlari yetkazgan ma'naviy zararni qoplash, ya'ni ijtimoiy hayotning barcha jabhalaridagi har bir nuqtani milliy madaniyat, milliy o'zlik, milliy qadriyatlarimiz nuqtayi nazaridan ko'rib chiqish va sho'ro davri "g'orat qilgan" har bir voqelikni milliy o'zanlarga qaytarish kerak;

ikkinchisi, bugungi kunda davrimizning taraqqiyot darajasi nihoyatda tezlashgani, intellektual salohiyat, tiniq tafakkur dunyoda yashab qolishning asosiy shartiga aylanganligi, internet imkoniyatlarining misli ko'rilmagan darajada yuksalishi, milliy ma'naviyatni asrab qolish noziklashayotganini inobatga olib ta'lim tizimini ijtimoiy hayot bilan uyg'unlashtirish zarur.

Zero, shu ikki jihat zimmamizga zalvarli vazifalarni yuklayotganligi hech birimiz uchun sir emas. Bunday vaziyatda davr, muhit, mafkura va boshqa omillar ta'sirida sodir bo'ladigan o'zgarishlar, avvalo, hozirjavob, tezkor lug'atlarda muttasil ravishda, obyektiv tarzda aks ettirilishi muhim. Ayniqsa, bugungi izohli va tarjima lug'atlarida lingvomadaniy farq va o'xshashliklarga ko'proq e'tibor qaratish, ya'ni davr bilan bog'liq holatda lug'atlarning til va milliy madaniyat, til va umummadaniyat mushtarakligiga erisha olish kerak. Agar lug'atlardan foydalanuvchilar auditoriyasining kattagina qismini ta'lim oluvchilar tashkil etishini inobatga olsak, o'quvchida lingvistik, kommunikativ, lingvomadaniy, lingvoma'naviy, etnolingvistik kompetensiyalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etuvchi o'quv lug'atlari ham milliy madaniyat zaminidan uzilmagan holda dunyo sivilizatsiyasiga yuz tuta oladigan bo'lishi muhim.

Demak, til ta'limi borasida hozirgacha yetkazilgan jarohatlarni ham "bog'lashimiz", ikkinchi tomondan, milliylik zaminidan uzilmagan holda taraqqiyotga ergashishimiz zarurligini davr taqozo etmoqda.

Zero, XXI asrning uchinchi o'n yilligida inson hayotini lug'atlarsiz, ayniqsa, ta'lim tizimini o'quv lug'atlarisiz tasavvur etib bo'lmaydi [Nigmatova, 2020: 129].

Kelajagimiz bugun maktab partasida o'tirgan farzandlarimizga bog'liqligi –aksioma. Ularning ma'naviy, ma'rifiy yoki jismonan rivojlanishiga to'sqinlik qiladigan har qanday to'siqni bartaraf etmasak,

ertaga jabrini chekishimiz aniq. “Biz bitta lug‘at yoki boshqa biror kitobni izlab poytaxtlargacha borganmiz” degan gapni takrorlayverishimiz hech qanday natija bermaydi, aksincha, zimmamizdagi vaziflarni ado etishga g‘ov bo‘ladi, xolos.

Bolalarimiz boshqa tillar (masalan, ingliz tili, rus tili yok nemis, fransuz tillari) ta’limida orfografik, orfoepik va boshqa lingvistik jihatlardan o‘sha tillar uchun yaratilgan milliy korpuslardan qulay foydalanish imkoniyatiga ega bo‘lsa-yu, o‘z ona tilida bunga erisha olmasa, u bora-bora o‘z tilini chuqur o‘rganishdan voz kechishi tayin.

Demak, bugun bolalarimizni XX asr o‘rtalaridan beri foydalanib kelinayotgan ta’limning didaktik vositasi (asosan, darslik) bilan ham, XX asr oxirlaridan boshlab foydalanish urfga kirgan ta’limiy slaydlar bilan ham “alday olmaymiz”. Yoki tinimsiz ta’na-dashnom berish bilan ham ijtimoiy tarmoqlardan muttasil foydalanishdan farzandlarimizni uza olmaymiz. Shunday ekan, bugun onalarimizdek mo‘tabar tilimizning ta’limini ham 50-60 foizda internet tizimiga ko‘chirishga majburmiz. (Biz bu o‘rinda shunchaki online darslarni nazarda tutmadik.) Bu borada bizga (dunyoning rivojlangan mamlakatlari ta’lim tizimi tajribalarida sinovdan o‘tib keng amaliyotda bo‘lgani kabi) O‘zbek tilining Milliy korpusi yaqin ko‘makdosh bo‘la olishiga hech shubha yo‘q.

Zero, maktab ona tili ta’limida zarur bo‘lgan jihatlar – zamonaviylik, takomillashganlik, kompyuterlashganlik, leksikografik, orfografik, orfoepik kompetentlik asosida ijodiy tafakkurni rivojlantirish uchun qulaylik va imkoniyat kabi muhim mezonlarning asosini o‘zbek tilining Milliy korpusigina ta’minlay oladi.

ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 21- oktabrdagi PF-5850-sonli “O‘zbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeyini tubdan oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi farmoni // www.lex.uz
2. Mirziyoev Sh.M. Milliy o‘zligimiz va mustaqil davlatchiligimiz timsoli. (O‘zbek tiliga davlat tili maqomi berilganligining o‘ttiz yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi nutq) // “Xalq so‘zi” gazetasi. – Toshkent, 2019. – № 218.
3. Нигматова Лолахон. Ўзбек тили махсус корпуслари –тил ва маданият муштараклигини ўрганиш воситаси // “Сўз санъати” халқаро журнали 3-сон, 3-жилд. – 2020. – 129-135-б.

МУНДАРИЖА

Сўз боши	4
Қутлов	5
А.Қирғизбоев Корпус – миллий тил хазинаси	5
И.Султонов Миллий корпус – ўзбек тилини ривожлантиришга инновацион ёндашув	6
Н.Маҳмараимова Миллий тил корпуси – замонавий таълим таянчи	7

ЯЛПИ ЙИГИЛИШ МАЪРУЗАЛАРИ

Е.Адалı Derlem	9
В.П.Захаров, М.С.Коган Использование корпусов в изучении и преподавании языка в россии: достижения, проблемы, перспективы	16
Т.Хўжаўғли Ўзбек тилининг миллий миллий корпусини яратишда транскрипсия ва имло масаласи	21
Ғ.Аçık Ўзбек тилини чет тили сифатида ўқитиш усуллари	22
Г.И.Эргашева, А.Н.Ахмедова Corpus-based translation studies	25
Б.Менглиев Ўзбек тилининг миллий корпуси”ни яратиш: ютуқлар, муаммолар ва вазифалар	28
С.Каримов Ўзбек тили миллий корпусини яратиш муаммолари ҳақида	30
Л.Раупова, Н.Зарипбоева Таълимий корпус: татбиқий, амалий электрон ресурс воситаси сифатида	31

ХИСОБОТ ВА ТАҚДИМОТЛАР

Ш.Хамроева, Ў.Холиёров Ўзбек тилининг феъл шакллари луғати” ўзбек тили корпуслари лингвистик таъминоти сифатида	36
М.А.Абжалова Ўзбек тили миллий корпусида синонимайзер ёхуд синонимизаторни яратиш масаласи	39
Б.Б.Элов, Х.А.Ахмедова, М.А.Абжалова Омоним сўзларни фарқлаш усуллари	42

І ШЎҒБА: ЎЗБЕК ТИЛИНИНГ МИЛЛИЙ КОРПУСИ: НАТИЖАЛАР, МУАММОЛАР, ВАЗИФАЛАР

А.Б.Қаршиев, С.А.Каримов, М.С.Турсунов Ўзбек тили корпуси: токенайзер, лемматизер, разметкалаш дастурларини тавсифлаш ва улардан фойдаланиш	47
З.Т.Холмонова Корпусларнинг лингвистик тадқиқот материали сифатидаги аҳамияти	52
М.К.Абузалова Корпусда тиббий бирликларни теглаш	58
Б.М.Бахриддинова, Г.Б.Баходирова Ўзбекистонда миллий тил ренессанси ва луғатчилик тараққиёти	61
М.Т.Абдурахмонова, М.М.Райимжонова, С.Н.Муротов Ўзбек миллий адабиёти муаллифлик корпуси архитектураси	64
А.Гатиатуллин, Н.Абдурахмонова “Туркий морфема” портали ўзбек тили электрон корпуси учун лингвистик аннотациялаш тизими сифатида	68
Х.Мадатов, Д.Хужамов, Б.Болтаев Турк WORDNETига асосланган ўзбек WORDNETини қуриш	72
М. Қ.Бағила, А.Т.Аширова Қазақ тіліндегі бағалауыштық лексика: зерттелуі мен динамикасы	78
Л.Х.Нигматова Ўзбек миллий корпусида халқ мақолларининг ўрни	86
Г.Тоирова Корпус тузишнинг айрим қоидалари ҳақида	90
И.Х.Исломов Миллий тил корпусида ўзбек тили географик терминларини жойлаштириш	

масаласи	93
И.М.Раббимов, С.М.Умирова, Б.Ф.Холмухамедов Ўзбек тили корпусида сўз туркумларини теглаш масаласи	97
А.Эшмунинов Корпусда разметка ва унинг хусусиятлари	101
Ш.К.Гулямова Корпус лингвистикасида омонимияни филтрлаш масаласи (от ва феъл ҳамда сифат ва феъл туркуми доирасида)	105
Д.Б.Ахмедова, М.Б.Ахмедова Semantic markup system and modelling	110
М.Б.Менглиева Параллел корпус учун ҳаракат тарзи маъноларининг лингвистик базаси	113
К.Х.Мусулмонова Миллий корпус яратишнинг кримонолингвистика тараққиётидаги роли ва истиқболлари	117
А.А.Раҳманова, М.И.Акрамджанова Параллел матнлар корпусининг маданий муносабатларни ёритишдаги ўрни	121

II ШҶЎБА: ЎЗБЕК ТИЛИНИНГ ТАЪЛИМИЙ КОРПУСИНИ ЯРАТИШ МАСАЛАЛАРИ

Б.Менглиев, Ш.Хамроева, Ў.Холиёров Ўзбек тили таълимий корпуси: тузилиши, таркиби, имкониятлари	125
Б.Менглиев, Ў.Холиёров, Ш.Хамроева Ўзбек тили таълимий корпусининг қидирув тизими хусусиятлари	130
Ш.Шаҳабитдинова, Ш.Хамроева, Д.Элова Таълимий корпус – электрон таълимий ресурснинг бир кўриниши	137
А.Т.Қалиева Қазақ тілі сабақтарында ақпараттық технологияларды тиімді қолдану	141
Э.Ш.Назирова, Ш.Б.Абидова, Н.Ф.Жамолов Икки тили электрон таржимада сўзларни таҳлил қилиш алгоритмини ишлаб чиқиш	144
Ш.А.Абдисаломова Она тили таълими учун терминлар корпусини яратиш масалалари	148
М.П.Ражаров Корпус – матнларни қайта ишлашнинг замонавий воситаси сифатида	151

III ШҶЎБА: ЎЗБЕК ТИЛИНИНГ ФОРМАЛ ГРАММАТИКАСИНИ ЯРАТИШ МУАММОЛАРИ

М.К.Ҳақимова Ўзбек тилида вақт маъносини кодлаш масаласи	156
Н.Ш.Ахмедова Ўзбек тили корпусини яратишда ассотсиатив бирликларнинг ўрни	161
Т.Жумаев Ўзбек тили морфологик анализатори учун тарихий лексикология муаммоси	164
М.Э.Умурзоқова Матн таркибланишида сегмент қурилмаларининг ўрни	168
О.Бозоров Лексик бирлик ва унинг маъно модели	172
К.Т.Жумаева Ўзбек тили лексикологик анализатори учун тарихий асар тили муаммоси	177
Э.Ғ.Хонназаров Ўзбек тили корпусида замонни ифодаловчи грамматик шаклларни аннотациялаш муаммолари	182
А.Е.Қуадықова, Ғылыми Жетекшісі: Б.Қ.Мұратбек Дидар амантай шығармалары: жаңашыл ізденіс, филологиялық таным және модустық үлгі	186
М.Ғ.Наврўзова Ўзбек халқ мақолларида тиббий бирликларининг қўлланилишини корпус воситасида тадқиқ этиш	192
Д.Д.Рўзиқулов Ўзбек тилининг формал грамматикасида жамлиқнинг категория сифатида қабул қилиниши	196

IV ШҶЎБА: ТИЛ ТАЪЛИМИДА КОРПУСДАН ФОЙДАЛАНИШ

Ш.Ж.Юсупова Ўзбек тили таълимий корпусини яратишда матн билан ишлаш ҳамда унда психоллингвистиканинг ўрни	200
.....	

К.М.Мавлонова, Н.С.Хакимова Она тили таълимида миллий матнлар корпусидан фойдаланиш зарурати	205
Д.Юлдашева, Д.Юсупова Она тили таълимида ўзбек тилининг миллий корпусига эҳтиёж сезилмоқда	209
Ғ. Ҳ.Ҳамроев Электрон ўқув луғатлар ва миллий тил корпуси: муаммо, эҳтиёж ва таклифлар	212
Н.Э.Абдуллаева Паремнологик градуонимиянинг лингвопрагматик жиҳатларини ўрганишда тил корпусларидан фойдаланиш	215
Ф.С.Бахтиярова Таълим сифатини оширишда компютердан фойдаланиш ва ўрта махсус таълим тизимига доир айрим мулоҳазалар.....	219
Р.А.Каримов Параллел корпуснинг лингвистик, хорижий тил лингводидактикасидаги аҳамияти ва таржимонлик соҳасидаги имкониятлари	223
Ш.С.Абдираимов Баҳолаш ва миллий корпус	229
З. Ҳ.Раҳматова, Ш.И.Набиева Ўзбек тилининг таълимий корпуси базасини такомиллаштиришда мактабгача ёшдаги болалар луғатларининг ўрни	232
М.Ш.Сайдалиева Ўзбек тилининг мультимедия корпусини яратиш тамойиллари	236

V ШҲЪБА: ТАБИИЙ ТИЛГА АВТОМАТИК ИШЛОВ БЕРИШ МУАММОЛАРИ

М.С.Шарипов, У.И.Салаев Ўзбек тили стемминг масаласини ечишда префиксларни қирқиш алгоритмининг яратиш	240
Ўмиргали Жанар Орынбасарқозы қазирги түрик тили мен қазақ тилине ортақ сөздердин лексика-семантикалык жүйеси	244
И.А.Азимова Афазияда лингвистик ва экстралингвистик омилларнинг ўрни	250
А.Ботирова Лингвистик луғатлар яратишга доир янгича ёндашув	254
Д.С.Турдалиева Мақоллар ва маталларнинг мувофиқловчи функциялари	257
А.Акбулатов, З.М.Мўтиев Шўйиншалиева «служак» ёнгимесининг кўркемдик табигаты, типологиялык талдау	261
Ш.К.Гулямова, Ш.Ш.Холова Семантик анализатор борасидаги изланишлар хусусида	265
Н.И.Ғайбуллаева Тиббий лингвистик бирликларнинг электрон луғатини яратиш	270
Э.Ш.Назирова, Ш.Б.Абидова, Н.Ф.Жамолов Ўзбек тилидан қорақалпоқ тилига таржиманинг функционал модули	275
Б.Р.Тожибоев Ўзбек тили ассоциатив луғатини тузишда қўлланилган тажриба методи	279
М.А.Холова Ўзбек миллий корпусида халқ шевалари ривожланиш асосларига бир назар ..	282
А.Муртазаев Содда гаплардаги айнанлик, ўхшашлик ҳамда фарқлилик категорияларининг сунъий интеллектдаги ўрни	288
И.М.Раббимов, С.С.Кобиров, З.М.Қурдошев A problem of part-of-speech tagging in the uzbek language corpus	292
Р.Каримов Ўзбек-инглиз параллел корпусида халқ мақолларининг фойдаланиши	296
Ў.Х.Абдуллаева Ўзбек тилидаги электрон ахборот матнлари корпусини яратишдаги ўзига хосликлар	299
А.А.Рахманова Ўзбек тилидаги омонимлар билан боғлиқ дастурий муаммоларни бартараф этиш усуллари	303
Д.Тўраева Шахсий ёзишма тушунчаси ва экспертиза усуллари	309
О.Ж.Хидиров Ўзбек тилида эргашган қўшма гапларни синтактик теглаш ва моделлаштириш	313
О.Д.Насирдинова Ҳозирги ўзбек адабий тилининг лексик асосини даражалашда ўзбек	

тили миллий корпусининг ўрни	317
Д.М.Сапарова Дунё тилшунослигида тил даражаларининг ўрганилиши (ўзбек тили мисолида)	321
Ш.М.Хайдарова Лексик базани шакллантириш методикаси	325
С.Ю.Алланазарова Ўзбек тилидаги матнларни ҳиссий жиҳатдан таҳлил қилиш	329
М.Солнев Тил корпуслари семантик тегларини яратишда семантик изоҳ бериш муаммоларига доир	332
З.Ю.Хусаинова Электрон луғат амалий лексикография ривожланишининг янги босқичи сифатида	335
Д.С.Абдурайимова Лингвистик экспертизада шахсий ёзишмаларнинг ўрганилиши ва унинг аҳамияти	339

